

Előfizetési díj.

Widékekre postán vagy helyben házhoz hordva:

Egész évre	12 frt.
Félévre	6 „
Negyedévre	3 „
Egy óra helyben	1 „

Vidékről egy hónapra előfizetést nem fogadunk el.

Egyes száv. ára 5 kr.

egjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Hirdetési díjak:

Ötször hasábozott garmond sor vagy anna tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30kr Nagyobb és gyakori hirdetéseknel külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos (Wollzeile 22). Haase stein et Vogler Wien Wallfischgasse Nr. 10.

Nyilttéri czikkok

garmond sora után 25 kr. fizetendő

Szerkesztői szállás:

Belkirály-utca szeglet trencsin-vár 7. szám hová a lap szel-lemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékesb czikkok díjaztatnak.

Késziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetés küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

A „KELET”

politikai és közgazd. napilap

1874. második fél évi folyamára.

A „KELET” előfizetési ára:

Egy évre	12 frt
Félévre	6 frt.
Negyedévre	3 frt.
Egy óra	1 frt.
Egyes szám ára	5 kr.

A lap szétküldésénél előforduló zavar kikürtülése tekintetéből vidékről 1 hónapra előfizetést nem fogadhatunk el.

Az előfizetési pénzek, legzélszerűbben posai utalvánnyal kiadó Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

Nyolcz egyszerre beküldött előfizetés után dísztelepéldánnyal szolgálunk.

A „KELET” kiadóhivatala.

Rosz számok.

(L—t.) Hazánk történelmének tanúságai közül talán egy sem emelkedett oly határozott bizonyosságra, mint az, hogy nemzetiségünk iránti ragaszkodásunk nem állandólag és szazadatlanul jelentkező tulajdonság nép-jellegünkben, hanem inkább csak az ártó körülmények időszerű szülötte: fölkelteve az ellenirányu nyomás hatása alatt, elhalványodva, látszólag kihalva a fölkelte ok elmúltával.

Tagadhatatlan, hogy az időközünként szuoyadó erők, mintha epihenési idők alatt meghatványozódtak volna: az égető szükség által biva, mindannyiszor oly erőnyilatkozatokban tanusíták létezésüket, hogy a háttérbe szorult vagy szorítottatott nemzetiségi, nyelvi érdekek előhaladása egy-egy nagy szokelléssel látszott kipótolni a hátramaradás hosszú közeit.

Am e tény, midőn a nemzetiségi érdekek megmunkálásának feltételei állami és miveltségi fejletlenségünk okán, nem készletben valónak meg, hanem csak alkalomszerűleg, rögtönözve állítottak elő, természetes vala. Tudományos, szépművészeti irodalmunk csak kezdő nyomaiiban; közműveltségi, nyelvfejlesztési intézményeink még azoknak is mögötte; muzeum, akadémia, nemzeti színház, szépirodalmi társulat még amilyen sem: s így elmulván a felángolást kihívó nyomás; hiányozván a fellángolást egyenletes folyamatban tartó intézmények: meg kelle szünnie a munkának is, mely a nemzetiségi érzület ébrentartója, fokozója, eredményeinek előidőzője.

„KELET” TÁRCZÁJA.

A tanár.

Regény.

Írta: Currer Bell,

Eyre Jane, Shirley stb. szerzője.

Huszonnegyedik fejezet.]

(Folytatás.)

„Írányomban sem mutathatna nagyobb alázaatot, ha a sors azon megmérhetetlen szerencsében részesített vala, hogy az én hajlamom nyerve meg az öné helyett.”

„Hunsden, ön önhitt, dicsekedő. Hanem ön eddigelő még csak czimjét olvasta el boldogságom könyvének; a benne foglalt elbeszéléseket nem ismeri; a mi érdekelt költő, kedves változatosság, szívet megragadó s izgató van benne, azt képzelni sem tudja ön.”

Most Hunsden — halk mély hangon szólva, mert már népesebb utcába jutottunk — fenyegető hangon szólított fel, hogy legyen nyugton, mert valami borzasztót fog elkövetni, ha még valami dicsekvéssel ingerlem haragját.

Ma minde tényezők nemcsak hogy megvannak és szakadatlan működésben léve: a kívánt eredményeket biztosítani látszanak, hanem még meg is sokszorozva, minden irányu szervezetekkel kiegészítve: azt hihetnők, hogy a nemzetiségi érdekek emelésére szolgáló acióknak oly összhatásban kell folyoiok, hogy a productum semmi kívánni valót sem hagyhat fön.

Allamunk saját nemzeti kormányunk közvetetlen vezetése alatt; közigazgatásunkban a nemzeti nyelv az uralkodó; egyszerűleg álmádozt széles körű irodalom; államilag segélyezett muzeumok, színházak, műintézetek; jelentős vagyoni eszközökkel rendelkező s nagy számu munkás taggal ékeskedő Akadémia, Kislaludy-társulat s más szaktudományi egyesületek; a szakirodalom mind több és többága művelés alá fogva s nem jelentéktelen eredményeket mutatva fel; a magyar tudomány fejlesztésére és közkinccsételére nem is csak egy, hanem két főiskola nyitva és munkálva; a közmiveltség terjesztésére szolgáló különböző foku tanintézetek — néhány évtíz különbségeit összeszevetve — majdnem megtízszerezve, szóval mindenképpen, a mi a nemzetiségi érzületet csak ébresztheti, fokozhatja és hatályban tarthatja, sürgös munkásság: s mégis! a remélt eredményt nem hogy növekedőben, sőt inkább apadtában vagyunk kénytelenek szemlélni!

Mert, ha ez intézmények működési körén kívülre tekintünk ugyan, hol látjuk, a nemzet zömében miképpen vehetjük észre a nemzeti egyediség föntartására tördő lángolást, működést? S nem, épen ellenkezőleg, mind inkább közeledünk-e a kosmopolitismus ama légrétegéhez, mely állítólag — s talán igazán is — magasabban fekszik, tágabb látkört nyújt, de riakább levegőjével hidegebb, mint ama — megengedjük alantibb, de életteljesebb, nemes érzelmekben gazdagabb, való-emberibb életkör, melyben a hazafisági, nemzeti érdek még élénk, melyben ottthon érezzük magunkat s melyben — lehet a naivság bizonyos árnyalatával — de oly családias örömöknék tudunk részeesé lenni, melyek szorosabban összefűznek, testvérekké, egymás javára működökké tesznek mindnyájunkat, szóval a nemzeti közérzületet tartják ébren hatályban.

Minde komor elmélkedések megtételére néhány szám vezetett bennünket, néhány egyszerű szám, de melyek aligha nem még setétebb árnyalást is igazolnak vala.

Az ember a meglevő bajok megorvosoltatását, jobbra fordultát mindig a jövőtől várja s ha a jelen hiányait, nyomoruságait megértette: legalább reménykedik, hogy egy utána következő öltő majd okul előzői korán s új útát ver a kívánt cél felé.

Ha társadalmunk mind inkább magyartalanodik; ha nyelvünk az irodalomban és közhasználatban mindinkább romlik, satnyul; ha a tudomány munkásainál a hazai eredmények

Én ugy nevettem e felett, hogy megfájult bele oldalom. Ezután csakhamar elértük a vendéglőt, hol szállva volt; mielőtt belépett volna így szólt: —

„Csak ne legyen igen nagy száju, s ne dicsekedjék. Az ön csipkefoltozónéja, minden esetre, igen jó önnék, de távolról sem eléggé az nekem; sem testileg, sem lelkileg nem felel meg egy nőről alkotott eszményképemnek. Nem; én olyasmiről ábrándozám, mi sokkal felyül áll e halvány kóros, izgékony kis schweiczi leány felett. (Közbe legyen mondva sokkal több van benne egy párisi nő ideges heveskedéséből, mint egy erőteljes „havasiszűz” kinézéséből. Az ön Henry kisasszonya testileg chetive nyomoruságos kinézéssel bír.) Lelkileg, sans caractère (uincs határozott jellemvonás benne) összehasonlitva az ön képzelmem királynéjával; ön minden esetre megelégedhetik e gyenge kis halvány alakkal, ki nem szép ugyan, de elég csinos; hanem, ha ön megházasodom, szépemnek tisztább, őszhangzatosabb vonásokkal kell bírnia, nem is említve a nemesebb, jobban kifejezett alakot, mint minővel eszegény viszsás jellemű, félszű gyermek dicsekedhetik.”

„Rendeljen ide magának egy szárnys angyalt, ki égből hozott szikrával gyújtson életet ama Rubens által festett nők, legnagyobb, legkövérebb és véresebb s legesontnókülibbjének élettelen alakjába — csak nekem hagyja meg az én kis alpesi tündéremet, s nem fogom öntől irigyleni sorsát.”

Ezzel egyszerre fordítottunk hátat egymásnak. Egyik sem mondott bár ennyit a másinak: „Isten

és a magyarság mivelődési képességének mind fokozódó kicsinylését tapasztaljuk: azt várnók, azt remélnők, hogy legalább a most erő nemzedék akar is, tud is jobb, igazabb magyar lenni, mint apái. S e helyett, im, ép e körben látjuk az ijesztő közönyt, hidegséget, a magy ar mivelődés iránt.

Előttünk fekszik a bécsi tudományegyetem előadási jegyzéke az 1874—75-diki tanév téli szakára. Az előadások rendje, igaz, a leggzadagabb egyetemkénk a bécsit tünteti föl a német egyetemek között, mert mig Berlin 187, Lipcse 140 tanárral működik, addig Bécs 227 tanárt számlál, kik 491 tárgyat adnak elő, s 42 intézetben, laboratoriumban, conversatoriumban sat. működnek. E nagy számok a hallgatók jegyzékében is ismétlődnek; a hallgatók száma 2615-öt teszen, a berlini 2980 és a lipcsei 280 hallgatóval szemben.

És itt következnek a mi rosz számaink. A hallgatók közt ott látjuk szerepelni: Magyarország 719— hétszáztizzenkilencz, Erdélyt 88—nyolczvannolcz, a háromegy királyságot 128—százhuszonnyolcz, a partvidéket és határőrvidéket 77—hetvenhét, a magyar korona országait tehát összesen 1012—egyeztize nekét hallgatóval. A pesti egyetem hallgatóinak száma még nem került nyilvánosságra, a kolozsvárirol azonban tudjuk, hogy jelenleg 347*) hallgatója van (jogász 154, orvos 49, bölcész 54, természettudományi 64, gyógyszerész 23, sebész 3.) Tehát alig egy harmada a magyar korona országaiól került bécsi hallgatóknak.

De ott teljesebb az egyetem, jelesebbek a tanerők?

Am fogadjuk el e meentséget p. o. az orvosi fakultásra nézve, melynek hallgatói számaához 482 fővel járunk; de mit mondunk p. o. a jogi fakultáshoz, melybe 330 hallgatót szolgáltatunk? (A theologiaiba 69-et, a philosophiába 108-at.) Ezen a téren aligha nagyon mögötte állunk magyar tanárainkkal a bécsi-eknél.

E számok csakugyan beszélnek s fájdalom! czikkünk első tételét bizonyitva. Hol hát a reménység, mely a magyar nemzetiség, a magy ar tudomány iránti érdek erősbödését ígérné jövőre?!

Fájdalom, sehol s így könnyű fölvetni a hanyatlás mértékét is, melyet a nemzetiségi érdek, ez uton tovább haladva, szenvedni kénytelen, nem is számítva azt a financiaialis hátrányt, mely tanulóinknak e kifelé fordulásából

*) Nem lesz érdektelen melleleg meg egyezni, hogy a német egyetemek közt négy van, melynek ennél is kevesebb a hallgatója. Ezek: Giessen 342 hallgatóval és 53 tanárral; Freiburg 267 h. és 52 t.; Kiel 210 h. és 62 t.; Rostok 132 hallgatóval és 38 tanárral.

vezéreljen!” és pedig már másnap a tenger kelle, hogy elválássalzon beannunket.

Huszonötödik fejezet.

Két hónappal később az imént elbeszélte esemény után, letelt ideje a gyásznak, melyet Francis nagy néjüért viselt. Egy januári reggelen — egyiken az újév első napjainak — bérkocsin a Szűz Maria utcába hajtottam, a Vandenhuten ur kíséretében, s miután csak magam kiszálltam s felhaladtam a lépcsőn, Francist reám várakozva találtam, egy e fényes fagyos zuzmarás naphoz mérve nagyon is könnyed öltözetben. Ezelőtt nem láttam őt soha más ruhában, mint vasty fekete, vagy nagyon sötét színűben: és most egészen tiszta fejébe öltözve állott előttem, s e feje ruhá is csaknem átlátszó szövettől volt készitve; öltözéke igaz, hogy nagyon egyszerű volt, de mégis nagyon méltóságteljes s ünnepélyes kinézést kölcsönzött neki, a szokatlan világos szín bővsége s hullámzatos uszálya miatt; fejét fátyol borította s egész állig csüngött alá; kis fejez szekfücsokor erősíté fátylát görögösdn rendezett dús fürtjeihez s azon alól könnyű redőkben hullott alá két oldalról, elboritva arcát, ruháját.

Elég különösen mostani helyzetéhez képest, sirt, vagy legalább sirt volt azelőtt kevéssel: midőn kérdeztem, ha készen van-e, s mehetünk, viszonázá:

„Igen monsieur, igen” de oly hangon, mely elnyomott sohajhoz hasonlita; és midőn felvettem, egy az asztalon levő nagy kendőt s belé burkoltam, nem csakhogy könnyei, mintegy önkéntelenül gördültek egyik a másik után alá arcán, hanem mint nyárle-

származik, legalább is még egyszer annyira léven tehető azoknak száma, kik a Bécsen tuli külföldi egyetemeket látogatják.

Rosz számok ezek!

— Az osztályok előadóból alakult központi bizottság 31-ikén d. e. 11 órakor tárgyalás alá vette a választási törvényjavaslat némely §§-ainál a főrendiház által tett módosításokat.

A tanácskozás eredményét esti lapunk közleményének kiegészítéseiül következőkben tudathatjuk:

A főrendiháznak az 5-ik §-nál tett azon módosítványa, hogy Erdélyben a választói jog azokra ruhátassék, kik nagy és kis községekben a személyes kereseti adót és a földterhermentési, valamint a földadó pótlékot be nem számítva 8 forint 40 kr egyenes államadó fizetnek, a többség által el nem fogadtatott, s így a földadó pótlék a leszámítandó összeghez nem csatoltatott. B. Kemény Gábor mint az 1. osztály előadója, a főrendiház módosítványa mellett külön véleményt jelentett be.

A 12-ik §. bővítésére vonatkozó módosítvány elvileg elfogadtatott, szövege azonban következőleg állapítatott meg: az 1. 2. 3. 4. pontban említettek, egyéb választói jogosultságuk igazolása mellett, külön jegyzékbe veendő, és kivételképpen szavazati joggal bírnak, ha felmentésüket vagy a csod megszüntetését, büntetésük kiállítását, vagy a választói jog elvesztése határidejének leteltét jegerőre emelkedett itélettel, illetőleg az illetékes hatóság bizonyítványával a választási elnök előtt igazolták.

A 13-dik §-ra vonatkozó módosítást elvben a bizottság elfogadta, azonban következő előszavakkal toldotta meg: „addig is, mig a büntető törvény a becsstenítő büntényekről intézkedik, nem választható az, (itt következik a főrendiház szövegezése), ki ezen törvény hatályba lépte után gyilkosság, rablás, gyújtogatás, lopás, orgazdaság, okmányhamisítás, csalás, hamis bukás, hamis eskü miatt eimarsztatlatott.

A 81 dik §-ban a „vetélytárs” kifejezes helyett a főrendiház által ajánlott „ellenjelölt” elfogadtatott.

Az egyik jelölt halála, és egyenlő szavazat esetében új választás, vagy egyik jelölt visszalépése esetén a másik jelölt képviselővé nyilvánítására vonatkozó része a 82-ik §-nak elvben elfogadtatott a főrendiház módosítása szerint, a főrendiház szövegezésének mellőzésével azonban következőleg: „Ha két jelölt egyenlő számú szavazatot nyert, új választásnak van helye, kivéve, ha a két jelölt közül időközben valamelyik a jelöltségről viszalép, mely esetben az ellenjelölt nélkül maradt jelölt az új határnap elérkeztekor országgyűlési képviselőnek nyilvánítatik.”

Ha az egyik jelölt időközben az új határnap elérkeztekig meghalt, szintén új választásnak van helye.

A 96. §-nál azon toldalék, hogy azon eset is megtorlandó, midőn valaki megvesztegetés folytán valamely jelöltre szavazott vagy nem szavazott, elfogadtatott.

vél kezdett remegni érintésemre. Sajnálatomat fejeztem ki ily szomorúnak látni őt, s kértem mondaná meg okát; csak ennyit felelt: „én nem tehetek róla” s azzal önkéntesen ámbár lázas sietséggel nyújtá ide kezét, lépett ki velem az ajtón, s gyors, kissé bizonytalan léptekkel futott le a lépcsőkn, mint kinek nincs más gondja, mint valamely borzasztó nagy munkán tul lenni már.

Felsegített őt a kocsiba, Mr. Vandenhuten nyájasan üdvözlé, s helyet csinált neki maga mellett az ülésben; mind hárman a protestans kápolnához hajtottunk, a rendes imakönyv szerint bizonyos templomi szertartást megtettünk, s mint összeadott pár távoztunk onnét.

Mr. Vandenhuten hazakisérte a menyasszonyt. Nem tettünk menyegzői kéjutazást; igénytelen voltunk, védve körülményeink kellemes elszigeteltsége s helyzetünk békés homálya által, nem kívánt ilyenmő illemszabály megtartását. Egy kis lakásba mentünk azonnal, melyet egyik külvárosban fogadtam volt előre, s mely mindkettőnk tanítási helyéhez közelesett.

Három négy órával az esküvői szertartás után, Francis — kivetközve menyasszonyi hab-öltönyéből s egy csinos, melegebb kelméjű lilaszin ruhát öltve fel, ehez szép kis fekete selyem kötényt, hófehér gallér és kezűket, lilaszalag díszítéssel, téve — ott térdelt egy kised, de izletesen butorozott szoba szőnyegén, s egy szekrény polczára könyveket rakosgatott el, melyeket én nyújtók neki át az asztalról.

(Folyt. köv.)

A 104. §-nál tett azon módosítvány, hogy a pártgyűlés, kormenat a törvényhatósági tisztviselőnek jelentendő be, egyenlő szavazat miatt el nem intéztetett, s a háznak ekként fog bejelentetni. Előadónál választott Szenczey Ödön.

— A képviselőház október 21-iki ülésén.

Perczel Béla elnök az ülést megnyitván, a múlt ülés jegyzőkönyve hitelesített.

Ezután elnök bemutatja a többek közt Fehérmegye felterjesztését a tanfelügyelő intézmény megszüntetése iránt. (Helyeslés balfelől.) Alsó-Fehérmegye felterjesztését az indokolatlanul távol levő képviselők illetményének elvonása tárgyában. (Általános helyeslés.) Nógrádmegye felterjesztését ugyancsak az indokolatlanul távol levő képviselők illetményének elvonása tárgyában, szintén Nógrádmegye felterjesztését a tanfelügyelői intézmény megszüntetése és a népnevelési ügynek a törvényhatóságok körébe utatására iránt. Schmausz Endre a budapesti ügyvédi egyletnek kérvényét nyújtja be, melyben az ügyvédi rendtartás közelebbi tárgyalása alkalmával a főrendiháznak a vegyes fegyelmi bíróság létesítését célzó módosítását mellőztetni kéri. Molnár Antal több erdélyi közeg, nevezetesen Hétúr, Szász-Nádas, Czikkantor, Mogyorós, Szénavevő, Fülelke, Domald, Houdorfi, Rod, Kis-Szölös, Sz.-Szt.-László, Örményes, Sz.-Szt.-Iván, Kis-Kond, Jövedits, Darlócz, Szász-Almás, Somogyon, Gyákos, Szász-Ernye kérvényét mutatja be, melyben azt kéri, hogy egy újon felállítandó Segesvár-Medgyesmegyébe bekebelezessék be.

A két beadvány a kérvényi-bizottsághoz utasított.

Szenczey Ödön a központi bizottság előadója az osztályok előadójából alakult központi bizottság jelentését mutatja be. Ezen jelentés azon módosításokra vonatkozik, melyeket a főrendiház az 1848. V. és erdélyi II. törvényzikk módosításáról és kiegészítéséről szóló törvényjavaslaton tett.

Ki fog nyomtatni és kiosztatik a jövő kedden november 3-án d. e. 10 órakor tartandó ülésének napirendjére tüzetik ki.

Ezt kevésbé fontos bizottsági jelentések követették.

— A horvát országgyűlés háromhavi ülésének működéséről a következő összeállítás tudósít. Az országgyűlés összesen 32 élelt tartott ezen három hónap alatt és ezekben 16 törvényjavaslatot intézett el: a népiskolák, a fegyverek föltételes szabadon bocsátása, lánczűntetés megszüntetése, az államügyészség szervezése, a községtanácsai tanárok fizetéseinek szabályozása a politikai közigazgatás reformja, az első folyamados törvények szervezése, az igazságügyi hivatalnokok fizetéseinek szabályozása, az egészségügyi szervezése, a saját használatra, az esküdtek névsorának összeállítása, a sajátvétségek elbírálása, a büntető perrendtartás, ennek végrehajtása, a határörvidéki vagyonközsegekről szóló törvény beczikkelyezése és a gyűlekezési jogról. Nevezetes mozzanata volt az országgyűlésnek azon válassz, melyet Mazuranics bán Jakics interpellációjára a határörvidékebekebelezése tárgyában. Racsai interpellációjára a közös tanulmányi alapok szétválasztását illetőleg és dr. Makancécra Fiume városának a horvát országgyűlésen való képviseltetéséről a horvát kormány nem adott választ. Zajos vita jőformán csak egy ízben volt, midőn t. i. a népiskolai törvény tárgyalásánál a szerbek és horvátok közt surlódás támadt. Az országgyűlés legközelebbi teendőiről az „U. L.” ban olvasunk több hirt; e szerint az országgyűlés karácsonkor lép össze, letárgyalja az új törvényekhez alkalmazandó 1875. évi költségvetést és három törvényjavaslatot intéz el: a közégi bírások szervezéséről, a bagatel-ügyek elbírálása és a polgári perreklél való végrehajtási eljárás módosításáról. Ezen ülésszakon kívül még májusban lesz egy rövid ülés, melyben csak néhány anyagi kérdés fog elintéztetni; ezzel 1875. jun. 15-én az országgyűlés mandátuma lejár, agusztusban az új választások lesznek, és szeptemberben összejár az új országgyűlés.

— Karloviczról a következő érdekes tudósítást kapja a M. Polit. „A tegnapi ülésében a patriarkaválasztási rend tárgyalatván, Mileticsnek a fölség megerősítési jogának korlátozására célzó kísérletét a királyi biztos föllépése megfűsította. Sőt Kaszapinovic közvetítő indítványa is, mely a visszautasítás eseteit präcisirozni törekedett, ma visszavonattott; és a megerősítés körüli föltétlen fölségjog csaknem egyhangulag elismertetett.”

A képviselőház ülése oct. 28.

(Folytatás.)

Hosszabb ezen törvényjavaslat mint magam is szeretem: Vannak benne több részletek, melyek már korábbi törvényeinkben is megvoltak; vannak, melyek inkább a törvény végrehajtására nézve kiadandó ministeri utasításba tartoznának. De én nem véltem elhagyni az ezen részleteket, egyrészt azért, hogy elkerülhessék több régebbi törvényeknek értelmezavaró folytonos idézése, és hogy midőn egy helyen állítatik össze mindaz, mi az adók kezelésé-

re tartozik, az eljárás, mely tervezetik, annál értetetőbb és világosabb legyen. Némely részleteket azért is tartottam szükségesnek kifejtetni, hogy ezáltal bizonyíttassék be, hogy azok, miket tervezek, gyakorlatilag is kivihetők.

A törvényjavaslat szerint, melyet említettem, megyéinkint adófélügyelők lesznek felállítva, kik az egyenes adóknak a főispán felügyelete alatt, a közeg és törvényhatósági közegekkel egyetértve kezelendő ügyét megyéinkint vezérelni fogják, egyenes függésben lévén a ministeriumtól az egyenes adókra nézve. A kizvetett adókra nézve pedig és a közadók módjára behajtani szokott egyéb követelésekre nézve a pénzügyigazgatóságok rendeleteit teljesítendik. Én szükségesnek vélem ezen adófélügyelők felállítását azért, mert az egyenes adók kezelésének és behajtásának felügyeletével megbízott pénzügyigazgatóságok kerületei több megyére terjedvén ki, azok ezen felügyeletet legalább a távolabb eső vidéken kellelőleg nem gyakorolhatják, és szükséges, hogy a ministeriumnak vidékenként legyenek közgei, melyek által mindazokról, mik az adókra vonatkozólag egyes vidékeken történnek, annak idejében kellelőleg informáltassék.

Ezen törvényjavaslat szerint továbbá közsegenkint adóbizottságok terveztetnek azon okból, mert nézetem szerint a közégi előjárók sok egyéb dolgokkal lévén elfoglalva, de számuknak csekélységénél fogva is az adók kezelésében szükséges teendőket kellelőleg annak idején elvégezni nem képesek. Segítségükre kellett tehát gondoskodni s én cél szerűnek tartom, hogy a közigyék iránti érdekeltség minél tágasabb körökre terjesztessék ki, és ha fenn akarjuk tartani közégi és törvényhatósági szervezeteinkben az önkormányzatot, melyet őseinktől átvett becses örökségként szeretünk, akkor el kell fogadnunk lehetőségének azon legfőbb feltételét, hogy a közigyék kezelésében ne csak fizetett tisztviselők, ne csak az előjáróságok, hanem a polgárok is, a közsegek tagjai, részt vegyenek.

Ezen adóbizottságok megtehetik a közsegekben adózőknak évenként szükséges összeírását és számukhoz képest több felé oszvala egyszerre működhetvén, nagyobb közsegekben is ezen összeírást idejében elvégezhetik s ez által azt eszközölhetik, hogy az adókivetés annak idejében megtörténhessék.

Mielőtt az adók azon kivételéről szólnék, a mely tervezetik, meg kell említenem azon adónemeket, melyek az indítványba hozandó törvényjavaslat szerint lennének kivetendők. Ezek: a földadó, a ház- és házosztályadó, a kereseti adó, a nyilvános számadással tartozó társulatok adója, a tőkekamat- és a bányaadó.

A földadónak megvan a kulcsa, mely szerint a kivétel történik, habár nem jó, de addig, míg jobbat állíthatunk helyébe, fenn kell tartani. A ház- és házosztályadóra nézve, habár különösen a házosztály adót illetőleg némi adóemelést indítványozok is, a kivetés módozatát, kulcsát és alapjait nem változtattam meg. A nyilvános számadással tartozó társulatok és a tőkekamat adójára nézve is nagyobb részben, és legalább a dolog lényegére nézve az eddigi szabályok vannak meghagyva a kivételt illetőleg. Ugyanezt lehet nagy részben mondani a bányaadóról is. Legjelentékenyebb módosítás és változtatást a kereseti adótörvénynek kivétel, és a kereseti adó kirovása vesz igénybe.

A kereseti adó — a mint én azt az elvre nézve t. elődömmel, Kerkapoly Károlyval egyetértve terveztem —: összesítése az eddigi személyes kereseti és a jövedelmi adóknak. Azok t. i., kik eddig a jövedelmi adó első és második osztálya alá tartoztak, u. m. a kereskedők, iparosok, haszonbérlok és általában a — habár szellemi munkával — valamely hasznos foglalkozást űzők, mindezek innentul a kereseti adó szabványai szerint vonatnának adó alá, mert én azon vélekedésben vagyok, hogy az adózők ezen osztálya jövedelmét nem annyira tökéből, mint inkább munkájából és fáradságából meríti, s azért legilletékesebben a kereseti adó czimén rovatathatik meg.

Ugyanez áll elvileg a nyilvános számadással tartozó társulatokra és a bányabirtokosokra nézve is. Ezek adója azonban a kivételt illetőleg bizonyos specialis szabályokat kíván, és ezért célszerűbbnek tartottam, e részben is elődöm előmonkálatait felhasználva, az adóknak ezen két nemét külön-törvényjavaslatba foglalni.

A mi a tőkekamat-adót illeti, a mely eddig a jövedelmi adóknak 3-ik osztályát képezte, erre nézve azon vélekedésben vagyok, hogy a tőke birtokosa az által, hogy tőkét — és pedig ez idő szerint nagy haszonnal — gyűmölcsöztetheti, nemcsak bizonyos ágát folytatja a keresetnek, hanem tőkájában egy önálló, törvényeink szerint nagy előnyökkel bíró, sőt a mai viszonyokhoz képest mondhatni, a vagyon egyéb nemei fölött uralkodó vagyonnal bír, a mely szint-ugy adóval megrovandó, mint a vagyonnak azon része, melyet mások földbe vagy házba fektetnek.

A javaslatba hozandó kereseti adóknak négy főosztálya lesz. Az I-ő osztályba azok tartoznak, kik személyes — hogy ugymondjam — kézimunkával keresik élelmüket. Ezek adója a javaslat szerint lak- helyüknek minősége és bizonyos osztályok szerint állandó fix-tételben állapíttatnék meg. A kereseti adó II-ik osztályát képeznek: a föld-, ház- és tőkebirtokosok, kik részint gazdálkodásuk folytatásával, tőkáik gyűmölcsöztetésével, vagyonukra való felü-

gyelettel szintén a kereset bizonyos nemét folytatják. Ezekre nézve az 1873. VIII. t. cz. által megállapított százalékok tartottam fenn, melynek elejét- sőt jelen pénzügyi viszonyaink közt lehetőknek nem tartom.

(Folyt. köv.)

Szász lapok szemléje.

Nagy-Szeben, oct. 31.

Már megint kiabál mint a bécsi tyukász az utcákon, mert gyönyörű dolog ám az a publicistikai következetesség! Az erdélyi szász superintendencia hív a talos egyházi közlönye, tudniillik az itteni „Sieb. Deutsches Tageblatt“, mely egyszeremind a szász klerus politikai enunciacióik lerakódó helyül szolgál, tegnapi vezércikkében a budapesti ugynevezett „félhivatalos“ lapoknak, mert véleményyet mernek nyilvánítani a küszöbön levő román metropolita-választás felől és ekként a gör. keleti egyház autonómiájába avatkoznak. (E szerint a „Hör“ és „Ellenör“ félhivatalos lapok, mert akárhányszor cikkeznék ugyanazon egyházi ügyekről.) Hanem ugyanabban a cikkben a kedves „Tageblatt“, miután a pesti lapokat jól meglecckézte, neki túrközve a metropolitaságra jelölteket egyről-egyig a közep-szerűség színvonalán alól állóknak nevezi, Popeát pedig, mert szerinte a kormány őt ohajtaná metropolitának, ámbár bevallja, hogy nem is ismeri közel, egészen jelentéktelen (unbedeutend) embernek de-grádálja és a román egyházra nézve ezen hízegő distinkció után buzditja a congressus „nemzeti“ pártját, hogy már most azért is válasszák Popasú káransebesi püspököt metropolitának, mert először a kormány nem őt ohajtja, másodsor: mert a hierarchia anciennitas szerint Popasúnak több igénye van a kérdés meoltósághoz, mint bárkinek, és harmadsor: mert az érseki méltóság se nem főispánság, se nem kormányhivatal, s így a kormány csak negatív szertpet játszhatik egyházi ügyekben.

Bizony csókolni való logika! A pesti lapok hibát követnek el, ha ily fontos kérdésekben nyilatkoznak, de a congressus helyén megjelenő szász superintendenciális hivatalos német lapocská e tekintetben kivételt szenvedhet. Így diktálja ezt a szász klerus publicistikai moralja és erkölcsös komolysága (sittlicher Ernst!)

A mi pedig specialiter a hierarchiai anciennitást illeti, okosabban cselekszik vala, különösen dr. Teutsch journalistikai magzatja, ha ezen hűt nem pengeti. Jól esett bizony a szász egyházgyűlésnek, mikor a magyar kormány dr. Teutsch akkor szentagotbai plébános uram superintendensé megválasztását a korona elé terjeszté megerősítés végett, am-bár a superintendenciális méltóság a „hierarchiai anciennitas“ szerint akkor Schuller vicariust és segésvári plébánost illette volna e méltóság. Vagy itt is állana a német: „Ja Bauer, das ist ganz was anderes!“

Kötelessége érzetétől áthatott kormány nem nézheti közönyösen, hogy X. vagy Y. legyen érsek, vagy egyházfő; hisz épen a szász papság szakadatlan politikai üzelmekedése kiáltó tanubizonyosság e részben. A kormány kötelessége, biztosítékot szerezni magának az iránt, hogy a megválasztandó egyháznagy nem fogja befolyásos állását az állam érdekeivel meg nem férő agitatioi táplálására felhasználni.

Németországban a renitens katolikus püspököket elzárják; e miatt a „Tageblatt“ patronusai azt sem tudják, hogy hová legyenek örömlükben; a magyar kormány helyesebben cselekszik, ha az egyháznagyokat, a helyett hogy „hintendrein“ elzáratná, inkább „von vorneherein“ nem terjeszti a korona elé megerősítés végett.

Az összehívandó szász universitásában követendő taktika kérdésében a „Hermanstädter Zeitung“ szörmentiben nem akar egyetértetni. Gebell és consortes „Tageblatt“-ja azon napi parancsával, hogy mindjárt az universitás megnyitásokor kezdődjék a fenegyerekeskedés. A „Bote“ czikkezője siralmas hangon hűsítővel kínálja meg a Teutshistákat és azt tanácsolja, végezzük előbb el az oeconomiakat és csak azután mutassuk meg, hogy legények vagyunk a csárdában, mert így legalább veszedelem nélkül lehet az „Ehre“-t megmenteni. No, beszélhet akár meddig a szász ecdésia militansnak; falra borsóhánás az egész. A szász universitásba küldendő követek választásánál már javában működik az itteni vatikán gőznyomdája; Besztercevidéke harcos papot (Budackert) választotta, Segesvárszék sem akart elmaradni, mert a rodosi szintén harcos papot (Ernstet), dr. Teutsch egyik kiváló kedves emberét választotta; a többi szász városok és székek — Szászváros és Szászsebes kivételével — kétségkívül hasonlóképen fognak egy porcio szász theológiát küldeni az universitásba. Szép collectio lesz benne!

Keleti ügyek.

Smyrna, oct. közepén.

(Vége.)

A Porta ez esetben semmi szerződést sem szeggett meg. Az egyezménynek csak az európai hatalmaknak adnak bizonyos jogokat, és Perzsia semmi esetre sem tulajdoníthatja magának azon előjogokat,

melyeket Európa csikart ki egy válságos időben Türökországtól.

Perzsiának nem levén semmi szerződése, mely számára ugyane kedvezményeket biztosítaná, nincs is joga a többi hatalmakéhoz hasonló eljárást követelni. Ezt jól tudják Teheránban és a kérdés, legalább diplomatikailag, meg volna oldva de a sah számos alattvalói, szétszórva a török birodalom minden részeiben, móhon kívánják azon kedvezményeket megszerezni, melyeket az önkény áldozatainak képzelvén az ellenzénv, mely eddig is létezett a mohamedanosok két felekezete, az Omár és Ali követői közt, még növekszik, és ha az ügyek még sokáig így folynak, nem sokára erőszakoskodásra kerülhet a dolog. Igaz hogy jelenleg csillapodni törekednek, mindenké érzi a maga részéről a helyzet súlyát, de az mi a fényes Portát a legnagyobb mérvben foglalkoztatja, a mi most és mindenkor okot szolgál a két udvar közti egyenetlenségnek, és mi jelenleg is főoka a bűnnek, az a perzsa törzök gyakori betörése a török határba, mely alkalmakkor a perzsák majdnem szemeláttára a katonai hatóságoknak rabolnak. Már többször volt Muniff Effendinek meghagyva, hogy figyelmeztesse a teheráni kormányt, de mindig eredmény nélkül; azt vetették mindig ellene, hogy a betörő törzök nem hajolnak meg a sah rendeleteinek. Nehány nap előtt a Portához távirat érkezik, mely jelenti hogy egy jelentékeny perzsa lovas csapat Mossul körül áttört a határon és fosztogatja a vidékét.

A török kormány megunva a mindentekintetben kellemetlen és szűnetlenül kikitő helyzettől, végre azon határozatra jött, melyet már rég fogantatosítani kellett volna, hogy erőszakot erőszakkal toroljon vissza.

Rendeleletet adott tehát a 4-ik hadosztály Bagdadban állomásozó főparancsnokának, hogy a támadókat szűnet és kegyelet nélkül üldözze, hogy szükség esetében a perzsa határt is lépje át és addig ne szakassza meg hadműveleteit, míg a lázadók meg-regulázva nincsenek. Mivel pedig ezen törzök különösen harcosi szelleműek, kétségkívül ők is a magok részéről erőszakot használnak az ellentállásban, és akkor az ügy egész más fordulatot vesz.

Az angol és orosz követések teljesen méltányolva az ügy fontosságát, nagyon el vannak foglalva ez esettel és — mint könnyen érthető — tényleges lépéseket tettek a nehézségek elbáritása végett, és szándékot mutattak a hivatalos közbevetésre. Valószínűleg élők verseny fejlődik ki közöttük mindenik teljesen ellenkező politikai célokat követvén.

A Cassaba-Alacheiri vaspálya vonal átvétele körül a „Smyrna-Cassaba-Railway Cais“ részéről az utolsó pillanatban nehézségek merültek fel. Ezen társulat mérnökeinek jelentése lényegesen különbözik az Edhem Pasa mérnökeiétől. A vaspálya épen nem nyújt jó biztosítékot a tartosságra, sőt sok részlet, mely Galand ur által tökéletesnek találtatott, sok kívánnivalót hagy fenn.

Mi részünkről, mint könnyen érthető, csak a történetek viszhangját adhatjuk és megjegyezhetjük, hogy az, ki a kormány mérnökök jelentésében sok helytelen talált, az egy bizonyos Austin, ki különösen ez alkalomból hivatott meg Londonból az igazgatószék által, ki e szakban nagy tekintély és Európában mint mérnök nagy tiszteletben áll, ez ügyben is valószínűleg az ő részén van az igazság.

Az ország belsejéről szóló hírek az utonállásnak szelében ujbló kitörését jelentik.

„M“

A német trónbeszéd.

Berlin, oct. 29.

A császár következő beszéddel nyitotta meg a birodalmi gyűlést:

Tisztelt uraim!

Ez év folyamában másod ízben veszem igénybe közreműködéseket a birodalom intézményeinek tovább fejlesztésénél. Azon törvényhozói feladatokat, melyek önökre várnak, nem kevésbé fontosak azoknál, melyek az előbbi ülésszakban foglalkoztatták a birodalmi gyűlést; terjedelemre, és talán a tárgyalás nehézségére is felülmúlják azokat.

A bírói eljárásra vonatkozó törvényhozás, mely az alkotmány által a birodalmi gyűléshez utasított a polgári ügyekre korlátozottan, már az észak-német szövetség által vétetett fogantatba és a birodalom megalapítása óta egész terjedelmében készített elő.

Négy tvjavaslat: a törvényszékek alakításáról, a polgári, büntető és csődeljárásról, melyek közül az első hármát a szövetségtanács már letárgyalta, meg fogják valósítani a bírói eljárás azon egységét, melyet az igazságkeresők szükségének ismertek fel, melyre a jogtudósok törekedtek; ez egység által hazánknak oly intézmény adatik, melyet más országok régebbá bírnak, és melyet tovább nem nélkülözhetünk. A javaslatok, melyek önknek előterjesztettek, fáradságos előmonkálatok gyűmölcsai, melyek létrehozatalában közreműködtek a jogtudomány, a bírói kar, az ügyészség és a kereskedői osztály. Németország minden részéből. Bevált intézményekre támaszkodva eleget akarnak tenni az élet igényeinek, amint azok a forgalom fejlődése alatt kifejezésre jutottak, és a tudomány tapasztalat érlelte követelményeinek. Ugyanakkor, midőn önk felszólíttatnak,

hogy a bírói alkotmány és eljárás egységét betettük, megtörténtek az első lépések a polgári jog egységesítésére. Természetesen évek fognak mulni, mire az egység helyreállítására az utolsó lépést meg lehet tenni; de a tett tapasztalásokra támaszkodva, örvendek már most kifejezhetni azon meggyőződésünket, hogy megadatik nekünk ez utolsó lépést nem igen távol jövőben megtehetni.

A hadsereghez vonatkozó közös törvényhozás, mely az utóbbi ülésszak alatt tárgyalta a katonai törvény által közlő hozatott a befejezéshez, három újabb előterjesztendő javaslat által tovább fog tökéletesíteni. E javaslatok közül kettő: a népfelkelésről és a szabadságharc katonai ellenőrzéséről szóló törvények meg vannak már ígérve a birodalmi katonai törvényben. A harmadik a fegyveres hatalomnak adandó természetbeni szolgáltatásokat fogja egyenletesen s a változott viszonyoknak megfelelően szabályozni.

Az élelmi szerek árának emelkedése a hadsereg élelmezésére, a katonai technika haladása pedig a hadsereg felszerelése és begyakorlására nézve oly igényeket támasztanak, melyeknek a katonai közgazgatás az eddig megszavazott eszközökkel nem felelhet meg. Az így indokolt többlet mennyiségéről, és a matriculáris járulékoknak ilyenformán szükségessé vált emeléséről az utóbbi ülésszakban előleges közlemények adatok elő önknek.

Az 1875. évi birodalmi költségvetésből látni fogják, hogy a matriculáris járulékok oly emelése, a milyen akkor kilitásba helyeztetett, elég lesz arra, hogy a hadsereg s a közgazgatás egyéb ágainak szükségessé vált kiadási többlet fedeztessenek.

Mintán a papírpénzforgalom az utóbbi ülésszakban létrejött törvény által szabályoztatott, a németországi pénzforgalom törvényhozásának befejezése végett szükséges még a bankjegy forgalomnak törvény általi szabályozása.

A szövetséges kormányok az e fontos kérdésre vonatkozólag teendő előterjesztésben azon szempontból indultak ki, hogy a fenálló jogok csak annyiban szorítandók meg, a mennyiben az ércforrás fenntartásával egybekötött közérdek igényli és hogy egyúttal utja egyengettesse az arányforalom alakulásánál tett tapasztalatok alapján eljárando későbbi törvényhozásnak.

A birodalom bevételi alkotmányos elszámolásának végleges szabályozása végett kidolgozott tvjavaslatok, a birodalom bevételei és kiadásai kezeléséről, melyek a mult ülésszakban nem intézthettek el, ismét elő fognak önknek terjesztetni. Az 1867—71. évi zárszámadások a telmentvény megadása végett, az 1873. évi bevételek és kiadások átnézete pedig határozat végett fognak bemutatni.

Első ízben fog igénybevetni közreműködésük Elsass és Lotharingia költségvetésének megállapításához. Ez alkalmat fog önknek nyújtani, hogy a birodalmi tartomány segédforrásai, igényei és intézményeiről behatóbb tudomást szerezhesse, semmint az évi közgazgatási jelentésekből lehetett.

Felső-rajnai honfőrsainak iránt azon érdeket fogják tanusítani, melyet az egész nemzet szentel ezen első német terület viszonyainak.

Az utolsó ülésszakban hozott határozatuk egy, a személyi állás bizonyítása s a házasságkötés formájára nézve hozandó törvényt illetőleg alkalmat adott a szövetségi kormánynak, hogy a kötelező polgári házasság behozatalára és a személyi állás bizonyítására nézve tvjavaslatot dolgoztasson ki.

A birodalmi postaigazgatóság általam felhatalmaztatott, hogy a nemzetközi postaforgalom újjalakítása ügyében értekezék az összes külfatalmakkal; az érdekelt államok előzetesegyezősége folytán rövid tanácskozás után Bernben postaszerveződést lehetett aláírni, mely a népek szellemi és üzleti forgalmát eddig nem ismert könnyűvé és terjedelmessé alakítani ígérkezik.

Viszonyaink az összes idegen kormányokhoz békések és jóakaratauk, a kipróbált barátság, mely engem hatalmas birodalmak uralkodóihoz köt, oly biztosítékát képezi a béke fenntartásának, mely iránt teljes bizalmukat vehetem igénybe. Én tölem távol van minden kisérlet a birodalom egyesített hatalmát másra fordítani, mint a birodalom megvédésére.

Sőt épen e hatalom az, mely kormányomat azon helyzetbe hozza, hogy politikája igazságtalan gyantsításával szemben hallgasson és a rozszakarat, vagy pártzenvedéllyel szemben, melyből erednek, csak akkor foglaljon állást, hogyha tettegességekben nyilatkoznak. Akkor tudom, hogy az egész nemzet és fejedelmei minden időben készek lesznek sikra kelni a birodalom jogai és becsületéért.

Felhívás.

Ki lehet szerencsétlenebb helyzetben, mint az olyan ember, ki egy bajos és küzdelmes életet átmunkálkodott, átküzdött, átszenvedett, s végső korára kedvezőtlen körülmények és sorscsapások miatt szegény és munkaképtelenné válván, mások szánakozó érzésére s könyöradományaira szorult?

Bizonyára egy legnemesebb sőt legmúltóbban meg is várható kötelessége a társadalomnak, hogy az ilyen szerencsétleneket, kik meglehet hajdan munkás és a közjért élő tagok voltak, pártfogás, jóindulat gondozás alá vegye, s kevés, hátralevő napjaiknak keserítő gondoktól ment s békés lefolyását biztosítsa.

Ezen gondolat mozgatja azokat a kezeket, melyek egy ilyen szegény és munkaképtelen öregek ápolására hivatott „Stephanie menház”-nak K.-Vásárhelyen felállításán munkálkodnak.

Mintán a nemes munka, a milyen üdvös és szent, épp oly sok bajjal és nehézségekkel jár, melyeknek leküzdésére keveseknek bármennyire megfeszített ereje is ki nem ér: teljes tisztelettel kérjük fel mindazokat, kik valódi nemes és jócselekedetek gyakorlásában lelik boldogságukat, hogy szíves adakozásaik anyagi és erkölcsi támogatásaik által a terhes munka befejezésére segédkezet nyújtani szíveskedjenek.

Minden áldozat, melyet e célra teszen valaki, istentől várhatja jutalmát; mert isten nevében s szent céljai érdekében történik.

Ezért ismételve is kérjük a nemes lelkű emberbarátok szíves adakozását.

Kézdi-Vásárhelyen, 1874 október 18.

a „Stephanie-menház”

létesítésén működő bizottmány.

Részünkről feleslegesnek tartunk minden további ajánlást. Maga az ügy s a kezek, melyek vezetik, a lehető legjobb ajánlat. B. Szentkereszt Stephanie önga áll ez ügy élen és bizton remélhető, hogy valamint oly kitűnő sikerrel s aránylag oly rövid idő alatt tudta, buzgó férfiak és nők kész segédletével, a jótékonyaság terén az eddig felmutatott sikert elérni, úgy e menház körüli fáradozása sem marad eredmény nélkül. T. olvasóink figyelmét e kiáltó szóra felhíván reméljük, hogy az nem marad csak kiáltó szó a pusztában. Az adományokat, nyilvános nyugtatványozás mellett, készséggel juttatjuk az illető helyre.

Szerk.

A „KELET” magán-távirata.

Feladott N.-Szebenben nov. 1.

A ma megejtett választás alkalmával g. keleti érsekké és metropolitává Popasu káransebesi püspök választatott meg. A beadott 106 szavazatból Popasu 64, Popea archimandrita 40, Román Miron 1 szavazatot nyertek. Egy czédula üresen adatott be.

Bittó minisiterelnök elrendelte, hogy a választásra vonatkozó összes okiratok hozzá azonnal fölterjesztessenek.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, november 2. 1874.

— Ö császári és Apostoli kir. Felsége f. év szeptember hó 19-én kelt legfelsőbb elhatározásával egy „Magyar zenészet és szavalati akadémia” felállítását legkegyelmesebben jóváhagyani méltóztatván, a vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszter a szervezési előmunkálatok tárgyában teendő javaslatok kidolgozása végett gróf Festetics Leo, a szini képezde főigazgatójának elnökele alatt Ábrányi Kornél, Bartay Ede, Erkel Ferencz, Nicolits Sándor, Richter János és Simonffy Kálmán szakfőnökből álló szervező birottságot hívott össze.

— A város sörárulási jogának új haszonbérleti ideje e hó elsején kezdődött. E jog városunknak előbb 7000 frtot jövedelmezett, de az új bérlet, Habermann János, nagyszabeni sergyár tulajdonos, 14 ezer frtot ajánlott érte s így ö lön e jog haszonélvezője. Az új adózó polgártárs főztje elég izes, mint azt, a többek közt, egy olyan népes társaságnak is alkalma volt mult szombaton tapasztalni, midőn Habermann János ur, Strasser Sámuel ujon be rendezett igen diszes bor- és sör-csarnokában, a főtéri Dávid-házban, beigtatási lakomáját tartá s magát a város főbb szereplői előtt s általuk Kolozsvár polgárságának bizalmába és jóakarátába ajánlotta. A majdnem minden foglalkozási osztályt képviselő társaság vig lakomázás között tapasztalá, hogy Strasser ujan berendeztet üzlete ép annyira megfelel régi jó hírének, mint a mily előnyösen mutatá be magát a sörárulás új bérője. Reméljük, sem ö, sem Kolozsvár városa meg nem bánja, a bérlet hoszsu ideje (12 év) alatt, hogy szerződési viszonyba léptek egymással.

— A színházban szombaton egy rémséges dráma: „A velencei nő és a bravó” adatott. Mint címéből is következtethetni, vele járt természetes csatrángja: a tizek tanácsa s annak minden szörnyűsége, titokzatos gyilkosságai stb. Ha a „tizek tanácsa” nem lett volna a földön, az összes művelt világ regényolvasó és színházlátogató közönsége megszabadul néhány rozsz éjszakától; ki lehetne számítani, hogy a tizek tanácsa miatt naponként hány ezer gyenge idegzetű egyén álmodik bravókkal. A szombati előadás is bizonyára nagyon megszorította e rémséges álmokat; a szereplők is elég jól játszásk szerepeiket a végre, hogy a hatás teljesebb legyen. Szentgyörgyi a „bravo” (Giovani) szerepének minden olyan részletében, hol korlátozni tudta gyakorta meg-megáradó pattogó kiabálásait, jól sikerült. Sokszor volt alkalmunk kiemelni Szentgyörgyi művészi képességeit, de ez úgy látszik ott mutatkozik legin-

kább, hol ö maga legkevésbé hiszi. Különös előszeretettel látszik tanusítani a magyar és más fajú hősök s egyék szerepeinek olynemű mozzanatai iránt, melyekben dörgelemes hangját egész erejével a néző közönség füleinek zudíthatja; ilyenkor pattog, ropog, reccs egész játéka s ezzel rendszerint tönkre zuzza feladatát is minden ízében; míg az olyan szerepekben, melyek comicus árnyalást, jellemzetes mérsékelt hanghordozást, találó mozdulatokat, zajtalan, de sokat mondó arcjátékot igényelnek, a valódi művészt látjuk benne. Ismételtén ajánljuk legyen inkább művész, mint hős. A szombati előadás többi szereplői között Némethy I. szokott sikerrel szerepelt s mi csak több melegséget s mélyebb érzést szeretnénk fellelni játékaának nagyszabású, sokszor művészi vonásaiban, Eibenschütz természetes egyszerűsége ma sem tévesztett hatást; örömmel tapasztaltuk, hogy kezeinek általunk említett hibás mozdulatai szombati szerepéből egészen kimaradtak. Szacsvai, Krasznai, Ditrői, Török megállották helyüket.

— Jakab Elek a m. t. akadémia II. osztályának ma d. u. 5 óraker tartandó ülésében székfoglaló értekezést tart, ily czim alatt: „A levéltárakról általában s különösen egy magyar államlevéltár szükségességéről.”

— Halottak napján mindig sokezeren látogatják a sarkert virágot és koszorút tűzve a hantokra és fejfákra. S a számtalan mécs és gyertyafény, mely ilyenkor a halottak néma birodalmában ellobog, az élők részéről az elhamvadt élet momentumorja; az elmúlás gondolata a feltámadás reményével. Tegnap délután már igen sokan vonultak ki a temetőbe, kezeikben virággal és gyászfüzérkekkel; szíveikben pedig kegyeletes érzéssel elhunyt kedveseik iránt. S a mint a nap leszállott, száz meg száz sirormon támadt világosság s az árnyak csöndes világa élők ezreitől népesült meg. Maga a világítás azonban az előző évekhez képest rendkívül gyenge volt, úgy, hogy a sirhantok nagy részét a feledés moha borítá. S hogy a magyar színészet egyik lelkes művésznőjének sirját Székelynémet nem borítá: kolozsvári pályatársainak érdeme. A esinos emléket szép transparent díszíté, mely a művészet muzsáját felfordított szövétnekkel ábrázolá; alatta pedig e felmondatt állott: „A színtársulat elhunyt pályatársainkért.” Magát a sirt virágok és koszorúk halmozták el. Rendőri felügyelet, a mennyiben csak néhány városzolgá álldogált a bejáratnál — nem lévén a temetőben, ez okozá, hogy az alsóbb néposztályból igen sokan a sirhalmokon gázoltak keresztül. Ily kegyeletes ünnepen az ö tisztók lenne a rendet fentartani s ilyesmik megengedésével nem zavarni a komoly, ünnepélyes jelenet őszhangját. Az estharangok „Ave Mária”-ra keltő hangjai után a temető közönsége is gyűrűlt s oszladozott s kilencz után már csak kevesen időztek a sarkertben.

— A jogász segélyző-egyletnek folyó hó 3 án esti fél hatkor a joghallgatók II-ik termében tartandó rendkívüli közgyűlésére, az egylet tagjait tisztelettel meghívom. Kolozsvárt, 1874 nov. 2. Mihály Ferencz,

— A lövöldéknben tegnap tartott rendes díjlövészetalkalmával a szerencsedíjt: Voith G., Haller Béla tengerészisztiz és Heinrich József urak nyerték.

— Kovács Gyula színházunk e kiváló tagja ma lép fel a budapesti nemzeti színpadon Essex szerepében. Ezenkívül még kétszer lép föl, másodsor a Lovódi árvaiban, harmadszor Mackbetteben.

— Színházi műsorozat nov. 2-től nov 16-ig. Hétfő 2. Fokrol fokra, bérlet szám 31. Kedd 3. Dinorah b. sz. 32. Szerda 4. Fősvény b. sz. 33. Csütörtök 5. Deborah b. sz. 34. Péntek 6. Fausztacska b. sz. 35. Szombat 7. Vigjáték b. sz. 36. először. Vasárnap 8. Hinkó b. sz. 37. Jövő héti előkészültre kijelöltenek: Hétfő 9. Száz szűz b. sz. 38. Kedd 10. Koldusnő b. sz. 39. Szerda 11. Tartuffe b. sz. 40. Csütörtök 12. Fekete dominó b. sz. 41. Péntek 13. Arany chignon b. sz. 42, másodsor. Szombat 14. Egmont b. sz. 43, először Vasárnap 15. Egy jó madár b. sz. 44. További előkészültre kitűzetnek. Jókainé vendég fellépte, Machbet, Stúárt Mária, Egy pohár víz, Rang és szerelem Gritti, Coriolanus, VIII-ik Henrik. Operák és operettek: Tradiavólvó, Javotte, Angot.

— Most folyó országos vásárunk élénk képet ad városunknak; ez ősi vásárok szoktak egyébiránt nálunk is legélénkebbek lenni. Sajnálattal tapasztaljuk azonban, hogy a humbugnak Bécsből és Pestről leszármazott különböző nemei nálunk is nagy alkalmazásban vannak a vidéki tanulatlan nép leprevitelére. Egy helyen dobszó mellett árverezés czime alatt sózzák a tömegre a portékát, másbol képzelhetlen árleengedések vannak hirdetve, meg másutt hallatlan olosóságu árak találhatók s egy megfigyelettel nő, mint vásárló mutogatja a vevőknek az általászinleg megvett kitűnő árucikketeket s mint szakértő ennek, annak, a bárgyu vevőnek bizonyítja a czikk finomságát, közönséges bolti árának magas voltát, miből egy szó sem igaz. Haladunk a modern erkölcsökben.

— A fiatal Losonczy, valószínűleg egyik hőse ama szerelmi tragédiájának, mely a Hója-hegyben szívenlőve talált ártatlan Ptacsnik Hermína életébe került, városunkba visszatérvén, önként jelentkezett a kir. törvényszéknél s a vizsgálat ellene, s a gyászeset egy más tanuja ellen, erélyesen foly. A részletekről bizonyosat tudni, természetesen még nem lehet.

— Pap János, városunk egyik legrégebbi s közbecsülésben álló kereskedője, tegnap csőd-nyitási kérvényt nyújtott be a helybeli kir. törvényszéknél. A deficit — mint halljuk — alig egy két ezer forintra rug, úgy hogy rendes hitelviszonyok közt aligha ily szomorú vége lesz vala e pillanatnyi zavarnak.

— Jókainé kolozsvári vendégszereplése alkalmával, a jótékony czélra rendezendő hangversenyen el fogja szavalni Gyulai Pál „Három árva” című balladáját is, a Huber Károly által e műhöz írt zenekísérettel.

— Boér György honvédtiszt közlelebből tartá esküvőjét Deesen Buci Etelka k. a.-l.

— A kolos-dobokamegyei néptanítók egyletének közgyűlése holnap kezdődik. Ma délután 5 órától kezdve előértekezlet, az ev. ref. belső-farkasutózi tanodájában. Holnap közgyűlés következő sorrenddel: 1.) Elnöki megnyitó beszéd. 2.) A választmány jelentése az 1873/4-iki egyleti évről. 3.) Bizottságok kiküldése a számadások, könyv- és irattár megvizsgálása végett. 4.) Intézkedés az egylet újjáalakítása ügyében. 5.) Az egyleti közlöny ügyének tárgyalása. 6.) Tiszviselők és választmányi tagok választása. 7.) A mintatanítások megsemlélésére és megbírlására küldött választhatása. 8.) Kozma József állami tanítónő képezde igazgató értekezése a jó iskolai fegyelméről. Nov. 4-én zárközgyűlés. A kiküldött bizottságoknak jelentései. Szász Lajos néptanító értekezése a nevelés némely sarkelveiről. A közgyűlések az állami tanítóképezde gyakorlóiskolájában tartanak; s a tanácskozás az első napon reggeli 9 óraker; a második napon reggeli 10 óraker veenid kezdetét. Mintatanításokat tartanak nov. 4-én 8—9¹/₂ óráig Dézsy László a ref. hidelvei népiskolája 1-ső osztályában és Gazsi József az állami tanítónőképezde gyakorló iskolájában. A taneszköz kiállítás a Fröbel-intézet b.-magyarutzeai helyiségében nov. 2. 3. 4-ik napjain d. e. 8—12-ig és d. u. 2—5 óráig nyitva áll a megtekintésre. A kiállított taneszközöket a felkért szakértők nov. 13-án d. u. 3¹/₂ óraker ismertetendik. A közgyűlés első napján d. u. 2 óraker közebéd, a melynél előjegyzetéseket tathetni Gazsi József pénztárnoknál.

— Szebeni ügyvéd Ohnitz János életének 66-dik évében meghalt. Az elköltözött 1848-ban pesti országgyűlésen Hátszeg város képviselője volt. a — A m.-vásárhelyi jótékony nöegylet folyó évi nov. hó 8-án d. u. 3 óraker az „Erdély” nevű vendéglo nagy termében szegényei és nyomorultjai avára nagy tombola-játékot fog rendezni.

— K.-Vásárhelyt Földes József felsőbb népiskolai zene- és tornatanító, egy „önkéntes tűzoltóegylet alakításán fáradozik.

— Szamoyski András gróf, ki a lengyel közügyekben szerepelt Krakóban meghalt.

— Gráezi táviratok szerint, a hadiparancsnokság helyettes vezetője Koeves tábornok megtébozydott, s a tébozydába vitetett.

— Kullmann a Bismarck ellen elkövetett merénylet miatt a würzburgi törvényszék által a bűnkisérletben bűnösnek találtatván, 14 évi börtönbüntetésre, 10 évre pedig a polgári jogok elvesztésére és rendőri felügyelet alá helyezésére ítéltetett. Kullmann a Bayreuth melletti st.-georgeni fogházban fogja kiszívnedni büntetését.

— Nápoly városa Garibáldinak 3000 líráti évi nyugdíjt szavazott, ugyan e czélra Minervinó közésg 300 líráti határozott adni évenként.

— Párisba lóháton. Zubovits ur, ki Bécsből lóháton indult Párisba, 27-ikén este 6 óraker Esserdingbe érkezett, a miről az ottani postahivatalnál bizonyítványt vett. Ezzel megnyerte az első fogadást, hét ezer forintot; azt hitték, hogy esti 7 óra előtt nem érkezhetik meg.

KÖZGAZDASÁG.

Kimutatás

a kolozsvári kisegítő pénztár-egylet forgalmáról Október havában 1874.

Bevételek:

Pénztármaradék a mult hórlól 33.207 frt, 32-kr. bevételek 98.914 frt 57 kr. kamat, feldíj és váltódíj 10024 frt 12 kr. belyegdíjakban 321 frt 80 kr. 1241 esetben visszafizetett kölcsön 425325 forint 45 kr.

Összesen 567.793 frt 26 kr.

Kiadások:

1229 esetben kölcsön 421.457 frt 18 kr. Tiszviselők fizetése 1069 frt 99 kr. irodai kellékekre 58 frt 68 kr. bélyegre 350 frt, kamat 271 frt 80 kr, segélyzésre 28 frt. kiadódódnaknak 50 frt betét visszafizetések 88023 frt 58 kr. pénztármaradék 56.484 frt 3 kr.

Összesen 567.793 frt 26 kr.

Kolozsvárt, Október hó 31-én 1874. Tauffer Ferencz Kozák Ede igazgató. pénztárnok.

Geltch János

fő-könyvvezető.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről

Oct. 31-én 5% Metalliques 70.71 frt. Kamat

— 5% Nemzeti kölcsön 73.90 frt 1860 Kölcsön 108.25,—. Bankrészvény 974— Hitelintézeti részvények 230. London 109.85 frt st. Ezüst 104.10 Cs. kir. arany 522 Napoleondor 883—.

Urbéri kötvények: Magyarországi 75.75. Temesi 76.— Erdélyi 73.75 Horvátországi 79—

Felelős szerkesztő: Szász Béla

Nem hivatalos.

(418) (1-2)
Valódi amerikai Petroleum
 1 font 20 kr.
Brassói legtisztább Petroleum
 1 font 16 kr.
Egy kupa finom asztali bor
 44 krajczár.
Egy kupa finom vörös bor
 80 krajczár.

Kapható **Karvázy és Társánál**
 Kolozsvárt.

Huszonöt krajczáros Bazár.

Egész új berendezés.

Tetszés szerént kiválasztott szőr ruhakelmék, Lüsster, popelin, Creton, pergálin, lenvászon, futószőnyeg, chifon, parkét, gyöles, crádlí, ángin, Linon, moll, s több 100-féle kelmék:

Minden rőf csak 25 kr.

Topány, strimfli, nyakkendő, keztyű, mider, crenolin, nagykendő, zsebkendő, kalap, smizetgallér, mántsét, slájer, óv, hajfonadék, s több 1000-féle tárgyak:

Minden pár és darab csak 25 kr.

25 krajczáros Bazár-helyiség, főter br. Wesselényi-ház 13. szám

BOGDÁN ISTVÁN-nál.

Meglepő olcsóság! 25 kr.

Nem kell többé csizma-fénymáz!!

Ausztria-Magyarországra nézve es. kir. kiv. szabadalmazott

egyetemes salon-tükör-zsirmáz,

úri és hölgycipők, valamint lószerszámok számára.

Alólrtnak sikerült végre egy csizma-máz feltalálni, a mely által a csizma-fényesítés merőben feleslegessé válik. Csak ecsettel kell a csizmát benátozni, s néhány perc múlva mélyfekete fényt kap. A bőr legkevésbé sem szenved alatta, sőt éppen lágy, sima és vízhatlan lesz. 1, 2 és 3 fntos palackokkal szolgál.

Gronár János utódai

Bécs, Kohlmarkt 5 sz. a Daum kávéházzal szemben, az udvaron balra.

A bőr tartására és lágyítására legjobb

orosz bőr-olaj.

Ezen olaj a legjobb szer gyanánt ismeretes a csizma- és lószerszám lágyan és állandóan tartására; a hol csak használták, mindenütt valóságos meglepő sikert mutatott fel, mert rövid használat után a legavultabb bőr is lágygyá és vízhatlanná teszi. Nem kellene ezért ez orosz bőrolajnak egyetlen háztartásban, gazdaságnál sat. hiányoznia, mert hiszen nagyon fontos minden ló- és lószerszám tulajdonosra nézve, hogy szajanyagjai lágyak és simák legyenek.

Egy üveg ára 60 kr. és 1 fnt.

Videki megrendelések postai utánvét mellett azonnal teljesíttetnek.

Nagyban vásárlásnál ármérséklés.

HUTELESZ KÁROLY

megvásárol mindennemű magyar- és osztrák állam-papírt, sorsjegyet, arany- és ezüst pénzemeket s leszámítol (escomptirt) mindenféle nyereményeket és szelvényeket 3 hóval a lejáratú idő előtt s eszközöl minden bel- és külföldi helyeken történendő bár mily összegű fizetéseket.

Ajánlja legjutányosabb társasjátékait és részletjegyeit, valamint dúsan ellátott fűszer-tárat, bőrkereskedését és gőzliszteit;

Ugyszintén kitűnő minőségű fagygyugyertya és szappan gyártmányait.

STEIN JÁNOS

erd. muzeum egyi. könyvkereskedése Kolozsvárt ajánlja

a téli idény közeledtével

a következő jeles, szépirodalmi munkákat a t. olvasóegyletek-, casinók- s egyáltalában a szépirodalom barátainak,—kik nyilvános olvasó könyvtárak élvezetében nem részesülhetnek—szíves figyelmébe:

GIL BLAS DE SANTILLANE.

Irta **Le Sage,**

franciából fordította **Benedek Lajos.**

Képes kiadás. 4 esinos kötet. Ára füzve 5 fnt.

Két erkély szobácska.

Regény. Két kötetben. Irta Flygaré Carlén Emilia.

Ára 2 forint.

LECOQU UR.

Regény. Irta Gaboriau Emil. Francziából. 9 kötet.

Ára 9 fnt 40 kr.

Egy uri társaság.

Regény. Gaboriau E. után francziából fordítva. 3 kötet.

Ára 4 forint.

A tűzhely tücske.

Elbeszélés. Irta Dickens (Boz) K. Ára 80 kr.

Pampelonne lovag.

Történeti regény. Irta Gondrecourt A. Francziából. 7 kötet.

Ára 7 forint.

TÉLI ESTVÉKRE.

Jeles külföldi írók beszélyeiből. 2 kötet ára 2 fnt.

A szerzetes uralma vagy Róma a 19-dik században.

Irta GARIBALDI tábornok.

2 kötet bolti ára 4 forint helyett csak

1 fnt 50 kr.

A KALANDOR.

Történeti regény. Irta Montépin Xavér. Francziából. 9 kötet.

Ára 9 fnt 40 kr.

A fekete mise.

Regény. Francziából. Irta Ponson du Terrail. 4 kötet.

Ára 4 forint.

A rejtélyes Páris.

Regény 8 kötetben. Irta Ponson du Terrail. Francziából.

Ára 8 forint.

A torlaszok királynője.

Történeti regény 6 kötetben. Irta Ponson du Terrail.

Ára 6 forint.

PÁRISI TITKOK.

Irta Sue Jenő. Francziából. 15 kötet.

A könnyebb megszerzés végett e munka kötetenként 80 kron is adatik.

Sue Jenő, a bolygó zsidó.

Regény. 16 kötetben. Kötetenként 80 kr.

Három orosz és három angol kalandjai Déláfrikában.

Verne Gyulától. Francziából fordította Ajtai K. Albert.

Ára 2 forint.

A vádlottak padján.

Regény. Irta K. Papp Miklós. Ára 1 fnt 20 kr.

Mit beszél a világ?

Regény. Irta K. PAPP MIKLÓS. Ára 1 fnt 20 kr.

Bock lipcei tanár legújabb egészség könyve.

Egészség-tan a nép számára,

mely megtanítja az embert az egészség fenntartására és helyreállítására.

Dr. BOCK KÁROLY lipcei tanár után átdolgozta dr. IZSÓ LAJOS.

Ára csak 1 forint.

Ugyan csak

Stein János kereskedéséből

kaphatók:

A geologia alapvonalai.

Irta Dapsy László. Ára 1 fnt 50.

A felekezeti iskoláztatás veszélyei és közoktatási törvényünk hiányai, nevelészet, társadalmi és politikai szempontból.

Irta Bánhegyi István.

2-dik kiadás. Ára 60 kr.

Az ember testének szerkezete és élete.

Dr. Thomé után.

120 magyarzó ábrával. Ára 1 fnt.

A magyar nyelv és irodalom rövid története.

Irta Imre Sándor. 3-dik kiadás.

Ára 1 fnt 80 kr.

Eladó

szőlő vesszők.

Ó-Szilváson. Utó posta Maros-ujvár.

Valódi rajnai riesling 1000-re 5 ft.

Valódi som " 4 ft.

Valódi bakator " 3 ft.

Valódi Croquánt " 8 ft.

Valódi Alexandriai muskotály 8 ft.

Megrendeléseket elfogad, s tisztaságokról jót áll

ALBERT LAJOS,

gazdatiszt.

(406)

(2-3)

Tekintélyes mellékermény.

Irodafőnökök, pénztárkezelők, adó- és vám- ellenőrök, törvényszéki irnokok, egyházhivatalnokok, biztosító társulati könyvvezetők, tanítók, katona-írnokok, magán levéltári könyvvezetők s mindazok, a kik hasonló állomáson vannak, kevés fáradsággal s idővesztés nélkül teremthetnek maguknak hálás mellékerményt. Ilyenek szíveskedjenek címöket A. Z. betű alatt e lap kiadóhivatalához benyújtani, a hol azonnal bővebb felvilágosítást nyerend-nek.

(276)

(7-8)

Nem ámitás!

Csak a bizomány- üzletben, Bécs, Mariabill Dreihufeisengasse 9 sz. a.

kaphatni

valódi új chinaezüstöt

következő barmulatos olcsó árban: u. m. 1/2 tuczet evőkanál 2 fnt 75., 1/2 tuczet villa 2 fnt 75., 1/2 tuczet kés 2 fnt 75., 1/2 tuczet kávéskanál 1 fnt 10., egyes kanalok, villák, vagy kések darabja csak 50 kr. kávéskanál csak 20 kr. Más tárgyak, mint levek, tej- mártámerő kanalok, pallók, sótarók, gyertyatartók sat. hasonló olcsó árban. Vendéglősök, kávé-sok, házalók, általában nagyobb mennyiséget vásárlók ezenkívül még külön kedvezményben részesülnek.

Videki megrendelések utánvét mellett pontosan teljesíttetnek.

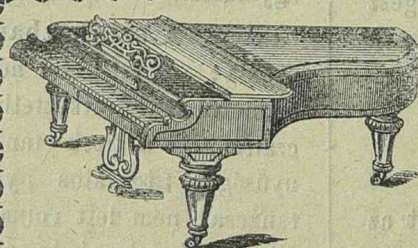
Mind legfinomabb chinaezüst.

Legfinomabb francia tisztító por pakétja 15 kr.

(384)

(4-4)

Poliklinik
 für Nervon- und Gemüths-Kranke.
 DRESDEN, Sidenen-Strasse 3.
Epileptische (Fallstidige)
 finden Genesung!
 Behandlungswelse neu und eigenthümlich.
 Näheres brieflich.
Dr. Knorr, Stabsarzt a. D.

Új Zongorák és Harmoniumok,

Pianinok és kurta zongorák nagy választékban.

Régi zongorák becserélése, javítás és hangolás

jótállás mellett jutányos árban.

Árjegyzékek ingyen és bérmentesen.

(279)

TRISKA FERENCZ,

(23-*)

Kolozsvárt, Mátyáskirályutca, a táviradivattal szemben.